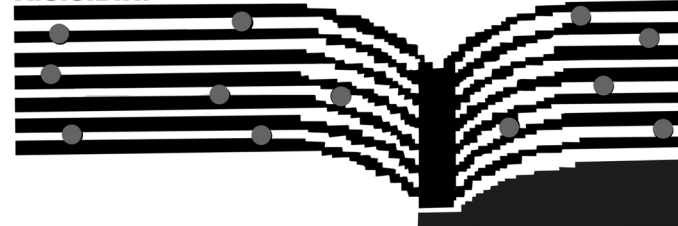

Răsunetul cultural

A.S.S.B.N.

ASOCIAȚIA SOCIETATEA SCRITORILOR DIN BISTRIȚA-NĂSĂUD

An. VII; Nr. 8 (76), august 2019

Apare lunar sub egida Filialei Cluj a

Uniunii Scriitorilor din România

Supliment literar și artistic realizat de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud

ADUCERILE-AMINTE:

Johann Wolfgang von Goethe – 270
(28 august 1749-1832)

Celei de departe

Să-mi fii tu oare-n veci pierdută?
Te-ai dus fără păreri de rău?
În încăperea-acum tăcută
Aud într-una râsul tău.

Cum călătorul dimineața,
Scrutează-al spațiului mister,
Dar zarea i-o ascunde ceața,
Iar ciocârlia cântă-n cer:

Astfel privirea mea străbate
Prin crâng, pe câmp, prin locuri noi,
Iar cântecele mele toate
Te cheamă jalnic înapoi!

Traducere de Nicu Porsenna

EDITORIAL:

Deiu

Aveau târgurile de altădată personaje pitorești care trăiau dincolo de orice constrângere a tiparelor impuse de regulile nescrise sau scrise ale societății, dar într-o armonie a unui bun-simț arhaic, peste care se revărsa simplitatea, inocența și îndrăzneala de a fi altfel, de a asculta și de a fi consecvenți impulsurilor lor lăuntrice de care omul comun (se poate citi și „modern”) nu mai avea timp. Era un amestec paradoxal între nebunul (pentru că erau diferiți de ceilalți) și înțeleptul satului (pentru că aparentul lor delir scotea la suprafață adevăruri greu de contestat).

Mai cunoscut multora a fost Lulu al Clujului de altădată, pentru că ceea ce ne place să numim capitala Ardealului a fost, până acum mai bine de o jumătate de veac, un târg ceva mai mare, fără cartiere și fără blocuri, în care, după o oarecare ședere, locuitorii lui se cunoșteau măcar după fizionomie, dacă nu și după isprăvile lor. Evocarea acelor vremuri, trăite și de mine la fața locului, o face, cu o rară putere de evocare, scriitorul Radu Țuculescu în romanul său, „Mierla neagră”, fără să îl uite pe Lulu, cel care pigmenta cotidianul clujean, între lumea cârciumilor (nu prea multe, dar celebre), cea a școlilor de tot felul, a străzilor care trăiau intens, dar și a celor sfinte, cu întâmplările și replicile lui intrate de acum în legendă.

Becleanul, un târg mult mai mic, deși un amic, după o adâncă cugetare, având în vedere mișcările și raportarea „elitelor” locale, spunea că „ar trebui să considerăm Clujul o suburbie”, a avut mai multe personaje care și-au trăit astfel celebritatea în micul orașel care străjuiește Someșul în partea lui cea mai fru-

moasă. Printre ele era și Deiu, cel care colora viața celor vreo două cârciumioare ale localității, cu mușterii lor obișnuiți, acum trecute toate în uitare, o dată cu amurgul generațiilor care le-au dat viață și existență aproape poetică (așa cum percepem din perspectiva de azi).

Deiu era un mucalit căruia îi plăcea să pozeze în „măscăriciul regelui”, presupunând că prin Beclean a trecut cândva sau ar fi trebuit să treacă vreo suită regală. Starea lui permanentă era una de intrare în euforie, iar replicile erau mereu cu suprafață și profunzime, iar întâmplările care i se puneau în seamă aveau în ele un miez donquijotesc, cu deschidere spre atemporal și fabulos. Cârciumarii îi îngăduiau prezența pentru că nu supăra pe nimeni, ba chiar avea o politețe ușor teatrală, ce-i drept, dar care stimula atmosfera. Își clădise și o brumă de cultură, suficientă pentru a conversa cu oricine, în stilul său caricatural, parodic, ceea ce îi consolida o anumită noblețe de bistrou, de care ținea seama, dar pe care nu o căuta în mod deosebit. Nu de puține ori atingea momente sensibile ale vremii, când cânta, cu umor și luând poziția regulamentară, „armata populară, armată din popor”. Atunci împlinea o misiune parodică pe care presa vremii nu putea să o facă, iar securitatea (care știa tot) nu o lua în serios, fiind trecută în seama „nebunului”.

Dintre întâmplări, demnă de legende locale, este una care ține de domeniul fabulosului. Relatăta de Deiu însuși, nu putem să știm cât este adevăr și cât ficțiune, pentru că era un artist. Dar asta nici măcar nu mai contează. Spunea Deiu că, întors acasă într-o noapte, la ore mici, euforic, se înțelege, nu a mai aprins lumina, ca să nu deranjeze și, în bucătărie, la lumina lunii, a mâncat un grătar care îl aștepra pe masă. Abia a doua zi a constatat că presupusul grătar era de fapt spălătoarea de vase. Oricum, să fim fericiți că nu a luat luna pe post de grătar. Am fi pierdut prea mult din romantismul vieții.

Andrei Moldovan

O nouă ediție Rebreiana...

Reuniuni de interes, cu dezbateri, lansări și vernisaje

Sub egida Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, a Bibliotecii Județene George Coșbuc, Asociației Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, Reprezentanței Bistrița-Năsăud a Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România, Centrului Cultural Liviu Rebreanu din Chiuza, Muzeului Cuibul visurilor din Maieru și a Primăriilor din Chiuza și Maieru, în zilele de 11 și 12 iulie 2019, a avut loc o nouă ediție REBRENIANA, având ca temă Traduceri de referință din opera lui Liviu Rebreanu; precizăm că moderatorii celor două întâlniri au fost d-nii: Andrei Moldovan, președintele Asociației Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud și Ioan Pinte, directorul Bibliotecii Județene George Coșbuc.

În prima zi, la Centrul Cultural Liviu Rebreanu din Chiuza, dl. primar Grigore Bradea a urât un cuvânt de bun venit tuturor celor prezenți, dar s-a arătat și mahnit că, astăzi, nu se acordă importanța cuvenită culturii. „Tineretul – a ținut să sublinieze domnia sa – are astăzi alte preocupări prioritare în viața sa, deși ar avea ce învăța atât din expoziția permanentă dedicată vieții și operei autorului lui Ion, cât și din vizionarea expozițiilor de pictură ale diversilor artiști contemporani, organizate ocazional în acest lăcaș de cultură menit să înobileze vizitatorii. În plus, biblioteca acestui Centru are deja un număr apreciabil de cărți din operele clasice române și străine, dar și din creațiile autorilor contemporani din județul nostru”. Dl. primar Grigore Bradea și-a încheiat cuvântarea cu un îndemn adresat în special tineretului pentru a trece mai des pragul acestei instituții care își așteaptă cu brațele deschise atât vizitatorii, cât și cititorii.

În continuare, s-au admirat lucrările expuse pe simezele Centrului de către pictorul Manole Ciui, originar din Chiuza, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Filiala Alba, și ale mai tânărului Alexandru Baias, aflat la întâia expoziție. În cuvântul lor, criticul literar Andrei Moldovan, profesorul universitar Ovidiu Pecican, scriitorul Adrian Țion și traducătorul Zorin Diaconescu au apreciat faptul că pictorul consacrat, Manole Ciui, l-a încurajat și îndrumat pe ucenicul său într-ale acestei arte, lucru făcut din ce în ce mai rar de către marii maeștri ai penelului. Cei doi artiști au mulțumit publicului prezent, cât și celor care au vorbit despre tablourile lor.

În partea a doua, s-a trecut direct la tema colocviului, dl. Andrei Moldovan, un rebrenolog de prestigiu din cultura româ-

nească actuală, la rândul său ucenic al celebrului editor al operei rebreniene, Nicolae Gheran, a vorbit despre traduceri antume și postume din creația marelui romancier în reviste străine, antologii (cu proză scurtă în diferite limbi) și cele nouă romane ale lui Rebreanu; „în timpul vieții scriitorului, spre exemplu, au apărut șase traduceri ale lui Ion și opt traduceri din Pădurea Spânzuraților” - a ținut să adauge Andrei Moldovan -, „unul din cei mai buni traducători fiind Jean Louis Couriol, care a tălmăcit în ultimii ani șase din cele nouă roma-

ne ale lui Rebreanu, ajungându-se astăzi să fie tradus în peste 30 de limbi, prin Sumya Haruya până și în Țara Soarelui-Răsare, Japonia”. Intervențiile celor doi invitați clujeni, scriitorii Ovidiu Pecican și Adrian Țion, dar și cele ale bistrișenilor Menuț Maximilian și Zorin Diaconescu au completat subiectul dezbătut în această zi, publicul asistând la o dezbaterie vie, deloc plictisitoare, despre faptul că, inițial, străinii au fost interesați mai

mult de folclorul românesc decât de scrierile originale, literatura noastră maturizându-se de-abia după 1900, până atunci, cititorii din alte țări se informau despre Regatul României prin consultarea cărților și hărților germane, că traducătorii trebuie să cunoască foarte bine atât limba română cât și limba în care traduc, mai cu seamă că limba română este dificilă pentru străini.

A doua zi, s-a vizitat Muzeul Cuibul visurilor din Maieru și expoziția de cărți scrise de: Andrei Moldovan, Ovidiu Pecican, Adrian Țion, Ioan Pinte, Macavei Al. Macavei, precum și articole tipărite de aceștia în diferite reviste din România, iar în amfiteatrul Muzeului Cuibul visurilor din Maieru, s-a vorbit din nou despre traduceri ale operei rebreniene, alături de cei citați mai sus, exprimându-și opiniile d-nii Icu Crăciun și Iacob Naroș. Icu Crăciun a vorbit despre lucrarea lui Nicolae N. Munteanu Literatura română în alte limbi, apărută în 1942, arătând că pătrunderea romanului românesc modern în literaturile străine s-a întâmplat în jurul anului 1930, locul întâi ocupându-l Liviu Rebreanu, prin romanele sale realiste și psihologice, în detrimentul romanelor istorice ale lui Mi-

hail Sadoveanu sau al romanelor în care predomina specificul național, acestea din urmă fiind cerute de criticii literari din toate țările europene, dată fiind nevoia de pitoresc sau exotism a omului modern, care există și astăzi. „Rebreanu, – a ținut să adauge Icu Crăciun – în timpul vieții a fost cel mai tradus în limba italiană; astfel, au fost traduse romanele: Adam și Eva, în 1929, Ion, în 1930, Pădurea Spânzuraților, în 1930, Ciuleandra, în 1930. În limba germană a fost tipărit, în 1930, la Cernăuți, romanul Pădurea Spânzuraților; în limba franceză, romanul Ciuleandra, cu titlul La danse de l'Amour et de la Mort, a fost publicat în 1929, iar Pădurea Spânzuraților în 1932; în limba engleză acest roman a apărut în 1930 cu titlul The Forest of the Hanged; același roman a apărut și în limba cehă în 1928, an în care a fost tradus și romanul Ion; în limba poloneză romanul Pădurea Spânzuraților a fost tradus în anul 1931, iar un mic fragment din Ion a apărut și într-o antologie rusă, din 1931, alcătuită de Dunăreanu și Marian”. La rândul său, dl. Iacob Naroș a prezentat o statistică foarte amănunțită a traducerilor operei rebreniene în limbi străine, din care aflăm că Liviu Rebreanu se află de mulți ani în primii zece scriitori de circulație internațională, ca

în 1962, în slovacă, în 1965, în germană, în 1966, în spaniolă, în 1967, în arabă, în 1967. Cea mai recentă traducere aparține aceluiași Jean Louis Couriol. Romanul Răscoala a fost tradus de peste 25 de ori în câte 20 de limbi. Amintim câteva traduceri după 1942: în slovacă, 1944; în olandeză, 1944; în maghiară, 1945; în franceză, 1957; în bulgară și sârbo-croată, în 1957; în polonă și chineză, 1959; în vietnameză, 1963; în italiană, 1964; în arabă, 1966; în japoneză, 1967; în portugheză, 1969; în rusă, 1970; în turcă, 1973; în cehă, 1985, și-a încheiat dl. Iacob Naroș prelegerea.

În partea a doua, s-au lansat cărțile: Liviu Rebreanu între contemporanii săi, de Icu Crăciun și Liviu Rebreanu și proza scurtă, de Iacob Naroș, ambele publicate la prestigioasa editură Școala Ardeleană, din Cluj-Napoca, a d-lui Vasile George Dâncu, făcând parte dintr-un proiect editorial sub egida Bibliotecii Județene George Coșbuc și înscrise în colecția Rebreiana, coordonată de Andrei Moldovan și Ioan Pinte. Au opinat despre cărțile celor doi: Andrei Moldovan, Ovidiu Pecican, Adrian Țion, Ioan Pinte, Grigore Cotul și Macavei Al. Macavei. În final, Icu Crăciun a adăugat că, deși nu se consideră rebrenolog, a scris cartea sa pentru a-i aduce un elogiu d-lui Nicolae Gheran, un ajutor neprețuit fiindu-i aparatul critic folosit de acesta la editarea operei rebreniene, dar și cărțile sale. Dl. Iacob Naroș, autor a cinci cărți despre viața și opera lui Liviu Rebreanu, a făcut, la rândul său, câteva considerații legate de cartea domniei sale: „La 100 de ani de la succesul câtorva proze scurte ale lui Rebreanu, cartea de față se vrea o încercare de reiterare a succesiunii acestora pe parcursul celor 20 de ani (1900-1920) din mai multe puncte de vedere: istoric, al genezei, al tematicii, al compoziției etc. Începuturile literare ale lui Rebreanu i-au fost marcate de intersectarea a trei zone culturale: maghiară, germană și rusă. Câteva din tipurile de motive sau teme vor trece în modelul românesc: fata sedusă și abandonată, părinții singuri și bătrâni, fata săracă și flăcăul bogat, dominante psihologice (geozia). Vom observa că acțiunile rudimentare ale acestor personaje se aseamănă izbitor cu cele ale personajelor de mai târziu prin aspirații, suferințe și neîmpliniri. De menționat că numărul prozelor scurte a trecut de 70, iar personajele denumite sunt în număr de 150, plus altele, numite pe baza unor ocupații, caracteristici, sex, defecte etc.”. Dl. Ioan Pinte, directorul Bibliotecii Județene George Coșbuc, a donat muzeului măierean, muzeu ctitorit de dl. Sever Ursa, cea mai recentă traducere din opera rebreniană: Eroii senza, Gloria, în traducerea Angelei Tarantino, apărută în 2018, care cuprinde trei nuvele ce au ca temă războiul: Dansul morții, Catastrofa și Ițic Ștrul, dezertor.

Organizatorii acestui eveniment au ținut să mulțumească sponsorilor care au contribuit la buna sa desfășurare: d-lui Grigore Bradea, primarul comunei Chiuza, și d-nei Cristina Berende, patroana restaurantului Don Pepe din Maieru.

Au consemnat: Dan Dogaru și Daniel Viorel Partene

...la Chiuza și Maieru

Prezentul continuu de la căpiță la facebook

Centrul cultural Liviu Rebreanu din Chiuza, a cărui potențial mai așteaptă exploratori, i-a întâmpinat pe participanții la Rebreaniana 2019 cu o dublă expoziție de tablouri semnate Manole Ciui și Alexandru Baias. Potrivirea viziunilor plastice ale celor doi artiști cu contextul era vizibilă din primul moment. Dacă în clădirea restaurată în ultimul deceniu, Rebreanu concepușe prima variantă a romanului Adam și Eva, pereții care au văzut atâtea trebuiau să exprime într-o formă originală o stare de spirit a locului, stare care nu îl va părăsi niciodată. Alăturarea celor doi artiști aparținători ai unor generații și stiluri diferite a fost o invitație la dialog, care s-a produs spontan între Andrei Moldovan și Ovidiu Pecican pe marginea unor viziuni post-expresioniste cu tentă ludică.

Manole Ciui cultivă peisajul ca pretext pentru speculațiile sale pe seama unor teme care țin de identitate, de nostalgia copilăriei petrecute în aceste locuri, de ocupațiile și felul de a fi al oamenilor, preocupări care îl apropie și de Rebreanu, dar și de contemporani. Meditația artistului refuză convenționalul, apelul la ceea ce pare un peisaj, este ludic sau ironic, în funcție de dispoziția privitorului, tema reală fiind indusă de tensiunile dintre culoare și desen, un fel de test al rezistenței unui motiv considerat clasic la intemperiiile postmodernității. Nu

întâmplător unul din tablourile pictate de Manole Ciui a fost ales să reprezinte universul rural actual la mai multe expoziții itinerante. Artistul captează cu luciditate drama revenirilor repetate într-un spațiu mai degrabă cultural decât geografic, pe fondul unor modificări esențiale în viața socială cu toate dramele pe care o schimbare de anvergură le aduce cu sine pentru individul care nu trăiește sincron cu istoria. Privitorul este liber să rătăcească cu gândul la universul închis, întreg al horei cu care începe și se termină romanul Ion. Hora este un cerc care se închide, în care toată lumea cunoaște pe toată lumea, întreg satul participă la eveniment. Rețeaua post modernă e vastă, e o horă cu milioane de utilizatori, care se cunosc întâmplător și fragmentar, legăturile dintre ei sunt de moment și nu lasă urme materiale. De fapt ei nu se întâlnesc niciodată, fiecare relaționează doar cu ecranul dispozitivului din fața sa. Privirea de ansamblu, ochiul autorului omniscient ca pe vremea lui Liviu Rebreanu - au devenit imposibile. Cum rezistăm la starea de fapt? Iată întrebarea la care încearcă să răspundă cu încăpățănare tablourile lui Manole Ciui. Tablourile nu sunt răspunsuri, ci încercări. Tema grafică revine în diferite ipostaze, nici una definitivă, tocmai fiindcă nu există un singur

răspuns, doar răspunsuri în funcție de momentul în care formulăm întrebarea. O întrebare pe care generația tânără o formulează în alți termeni - motiv pentru care nu vom ști dacă descriem un progres sau o fractură între generații. Probabil este și una și alta, dar felul în care se produce este fără precedent.

O dovedesc și tablourile lui Alexandru Baias, tablouri care nu mai caută răspunsuri fiindcă artistul nu mai pornește de la întrebările care îl frământă, ci de la stările emoționale, care nu au nevoie nici de explicații, nici de justificări în trecut. Stările emoționale ale lui Alexandru Baias se produc într-un prezent continuu lipsit de angoase permanente, stările sunt de moment și sunt tratate ca atare. Ele se produc aici și acum, artistul își asumă natura efemeră a demersului fără să dramatizeze. El face parte din generația pentru care dramele înaintașilor se pot transforma, simplu și fără emfază într-un efect Adobe Photoshop. Este generația care privește rezervată la emoțiile părinților, la dramele lor, dar care este probabil absorbită până la extaz de următorul episod din Game of Thrones al unei istorii fabricate pentru divertisment. Același episod va fi cu desăvârșire uitat în următoarele săptămâni. Ceea ce nu-i va scuti peste ani să dorească să revadă cu nostalgie seriilele tinereții, într-un ritual al eternei revenirii. Este generația care nu mai are insomniile legate de a fi sau a nu fi - e generația care pur și simplu este, pentru care nimic nu mai e final, definitiv. Chiar dacă nu ne va fi ușor, noi, vârstnicii vom fi nevoiți să ne obișnuim cu felul de a fi al tinerilor, care evident că nu vor rămâne tineri, dar care reprezintă viitorul, fiindcă timpul se deplasează în sens unic.

În sensul celor notate mai sus, ideea de a iniția o tabără de creație plastică la edițiile viitoare ale Zilelor Rebreanu este promițătoare și așteptăm cu interes producerea evenimentului.

Bistrița, iulie 2019
Zorin Diaconescu

Despre lumină și umbre

Recentul volum de proză al scriitorului bistrițean Dan Coman relevă o mai atentă aplecare a autorului asupra rafinării scriiturii și a întregului proces creator. Cu fiecare roman apărut, Dan Coman izbutește să găsească și să pună în pagină ritmuri și tonalități noi, asociind actul scrierii unui soi de căutare a felului în care literatura poate să urmărească și să redea o poveste. Trebuie spus că romanul „aceste lucruri care nu se vor schimba niciodată” (Editura Polirom, Iași, 2019) funcționează, din punct de vedere narativ, cumva inedit, el construindu-se, pagină după pagină, din sine, chiar dacă fiecare pasaj constituie o bucată distinctă, fragmentată.

Iar rupelele acestea ale textului, precum și ritmul peristaltic cu care narațiunea avansează, fac ca accentele și vectorii să se mute dinspre povestea propriu-zisă, înspre cu totul alte zone. Profund semnificative cu adevărat aici nu sunt neapărat destinele personajelor, ci reacțiile lor, impresiile și senzațiile care le însoțesc diferitele etape ale existenței.

Mai mult decât atât, pasajele la care făceam referire mai sus, subcapitolele cărții, se dezvoltă sub forma unor instantanee, prim-planuri aproape fotografice revelând frânturi dintr-o lume ce se naște (acronic, am putea spune) fragment cu fragment, sub ochii cititorului. Poate din acest motiv lumina este atât de importantă în acest roman. Din loc în loc, prozatorul face referire la felul în care este percepută lumina și lumea pe care ea o scoate la iveală. Astfel că devine tot mai interesant de observat pe parcursul cărții relația care se creează între lumină și ceea ce revelă ea. Iată, bunăoară, felul cum debutează primul capitol din carte: „Bărbatul a deschis ochii: una din acele ultime dimineți de vară în care lumina a luat-o mult înaintea căldurii, s-a strecurat printre scaieți și a trecut dintr-o singură mișcare peste cimitir, acoperind cu umbră jumătate de râu, podul verde, salcia din fața băncii, un sfert din banca pe care, abia ajuns, bărbatul și-a aprins țigara înainte ca lumina să facă ultimul salt și să umple toată valea, risipind umbra în spatele casei, îndepărtând-o dincolo de grădină, făcând-o să dispară pentru tot restul zilei în spatele fabricii de caolin.” (p. 7) Sau, făcând referire la copilăria Văduvei: „Toată copilăria a stat în lumină. O lumină rece, strălucitoare și aseptice, învârtită ca un sac de nailon de jur împrejurul capului.” (p. 80)

Lumea construită aici de Dan Coman aparține unui realism magic ieșit din

tipare, un realism magic în care realismul este atenuat, făcând loc unor reguli insolite de funcționare. O istorie ieșită din istorie. Obiceiuri precum acela al intrării preotului pe cal în casă la înmormântări, alergatul cu sicriul la cimitir, salutul „Dumnezeu în vis!” etc., fac din microuniversul acesta unul în care umanul este apăsător de grotesc unei lumi ce modelează și dă cursul destinului. Vorbim aici despre un topos claustrat și sufocant, o lume rurală ce pune stăpânire pe locuitorii săi, Profesorul, bunăoară, nereușind să evadeze decât preț de câteva săptămâni din când în când. Iar felul în care legile sunt sau nu respectate cu sfințenie lasă urme irevocabile în destinele oamenilor, viața lor depinzând uneori, după cum vom afla spre finalul volumului, de acest aspect.

Numai că valențele sociale ale cărții acesteia sunt profund și general umane. Particularul revoltei Profesorului în fața tradițiilor și riturilor absurde care însoțesc înmormântarea, de exemplu, iese mult din sfera particularului. Mânia personajului este aceea a individului neputincios în fața morții, a omului care nu-și dorește altceva decât să-i fie lăsată nealterată liniștea suferinței. „Să accept ce? Popa pe cal? Urletele? Alergarea aia dementă în urma sicriului? Astea-s obiceiuri păgâne, omule, nu creștinești. Mai bine o îngrop eu, cu mâna mea.” (p. 170)

Trebuie remarcat în cazul acestui roman firescul cu care Dan Coman reușește să-și construiască narațiunea din perspective și unghiuri diferite. Elocvența aici mi se pare schimbările insesizabile ale naratorului ce survin în cel de-al doilea capitol, trecerea de la persoana a III-a la persoana I sau de la un ritm al narațiunii la altul făcându-se cu atâta finețe încât devine aproape imperceptibilă, „organică” (după cum o dă numește Cezar Gheorghe). Mai mult decât atât, non-linearitatea narativă, trecerile de la un tip de povestitor la altul devin un soi de alunecări în sine, o mișcare de autosondare, un exercițiu de autoanaliză ce prelungește în mod natural povestea privită din afară. Acest lucru conduce la o intimizare a cititorului cu textul, la o apropiere a lectorului de poveste și de trăirile și emoțiile personajelor.

„Aceste lucruri care nu se vor schimba niciodată” este un roman în care granițele dintre proză și poezie sunt subțiate iar povestea celor două femei – atât de diferite și atât de asemănătoare în același timp – captivează cititorul de la un capăt la celălalt. Un roman al căutărilor inefabile, al trăirilor și a senzorialului ce modelează realul.

Vasile Vidican

Redacția:

Redactor șef: Andrei Moldovan

Redactori: Icu Crăciun, Menuț Maximilian, Vasile Vidican

Prezentare grafică: Maxim Dumitraș

Tehnoredactare: Claudiu Moldoveanu

Adresa: str. Bistrițioarei nr. 6, Bistrița - jud. Bistrița-Năsăud;

email: rasunetul@rasunetul.ro

Andrea H. Hedeș, prozatoare

Critică de formație elevată, de largă comprehensiune și severă expresie, Andrea H. Hedeș, a ajuns cu volumul *Povestiri de pe malul celălalt* (Ed. Neuma, 2019) în ipostază de prozatoare. Dacă ar trebui să judecăm cu uneltele domniei sale să vedem dacă într-adevăr cuvântul corespunde stărilor sufletești ale personajelor și dacă îl angajează estetic sau nu pe cititor sau în ce măsură raporturile interumane dictează destinul personajelor, este obligatoriu să trecem pe malul celălalt, în imaginarul ei fabulos, adică să constatăm că cele zece povestiri sunt de bună seamă, deopotrivă, unice prin formă și conținut.

Malul celălalt este, de fapt, un tărâm fantastic, inventat de imaginația exuberantă a autoarei în care, nu o dată, personajele au comportamente ciudate; este vorba de un ținut „al frumuseții, al zborului și al culorii, (...) al păsărilor cu triluri nemaiauzite în alte părți”. Aici, ființele umane, create de A. H. din câteva tușe memorabile, gândesc altfel decât pământeni; în parabola Îngerii, un protagonist este alungat din peștera cu lumea imperfectă, cu zgura sa cotidiană, acesta preferând-o pe cea a inocenței, a ingenuului, într-un cuvânt al frumosului cu făpturi înrudite cu Micului Prinț și Alice. O astfel de lume își creează, din plastilină, pe planșetă, și „băiețelul cu mâini de fetiță” din Planșeta de plastilină, cu personaje cărora le

dă suflare umană, unde o fată roșie” se joacă de-a familia, cu frați, surori și vecini care rostesc – vorba ceea – lucruri trăsnete; fata aceasta, roșie, va juca rolul de soție a curcanului. Ea împrumută de la alte viețuitoare și fenomene (e vorba de fluturile albastre, porumbelul alb, raza aurie de soare) însușiri specifice: pene roșii, aripi și picioare galbene, ba își ia și rolul de zburătoare care trebuie să-și crească puii, renunțând la visul ei de a deveni băiat sau măr. Curcanul se arată nemulțumit de prestația curcii, „te miști greu și nu faci nimic cum trebuie” îi reproșează, comparând-o cu o rămă, și, brusc, își pierde pe rând înclinațiile, transformându-se într-o rămă roșie ce va fi mâncată de curcanul „plin de mărgelile violete și albastre”.

În Locul, doi copii asistă, în pădure, la un „joc de umbre chinezești”; aici, lumea reală conviețuiește cu cea ireală, fantastică, cum se întâmplă și în Carnaval, iar în Visele un bătrân se odihnește peste noapte în scorbura unui copac uriaș, care înflorește dintr-o dată cu „flori de piersic și flori de prun de fildeş încrustat cu argint”. Ne aflăm într-o lume a mirajelor, a poveștilor, o povestire, Frica, chiar debutează cu o formulă de basm: „Era odată o țară a păsărilor”; aici este vorba de un pui de păun, ieșit din găoace „fără pene, fără aripi, fără cioc și fără coadă”, gonit de părinți „cu dor și greață” din cauza urăteniei sale. Hăituit din țara păsărilor, ajunge în țara oamenilor, unde un bărbat și o femeie îl luara „ca fiu al lor”. Este crescut și școlit „cum se cuvine” și ajunge „un bărbat după care femeile întorceau capul”. Se căsătorește cu cea mai frumoasă femeie, iar din dragostea lor se va naște „o făptură subțire, fără păr,

fără mâini și fără picioare, acoperită cu solzi mărunți și lucioși”. Soțul aruncă pe geam făptura cea hidoasă, care este, la rândul ei, alungată de pe „tărâmul înalt și luminos al oamenilor”, ce nu făceau altceva „decât să iubească” și va ajunge în țara șerpilor unde va fi înfiat de două cobre regale, va crește și va fi educat, se va însura cu cea mai frumoasă șerpoaică, dar bărbatul îl va ucide și se va întoarce în țara lui cu șerpoaica cea unduitoare. În Drumul, un țigan se plimba la drumul mare călare pe o bivoliță, iar în locurile unde erau oameni, cobora și bătea într-o căldare lustruită; în unele locuri era primit bine, lumea se strângea ca la urs, în altele era alungat. Într-un sat i se propuse să se stabilească acolo, în altă parte să-și

vândă bivolița și căldarea, dar îi refuză pe toți, fiindcă el era „de-al drumului”, așa s-a pomenit. Când s-a pornit o molimă mare în lume, autoritățile hotărâsc să jertfească bivolița pentru binele obștesc, pentru a opri boala. Țiganul se oferă în schimbul animalului, dar sângele lui vaccinat multimilor nu ajută la nimic. Când doresc să se folosească de sângele bivoliței, aceasta nu mai este găsită. În Lumina albă asistăm la o expoziție în care sunt admirați „pantofii cusuți cu fir de aur și perle ai Șeherezadei” ce urmau să fie vânduți la licitație, licitație ce va fi câștigată de un bătrân zdren-

țuros și desculț pentru a-i dăruia iubitei sale, „Femeia cu cele mai frumoase picioare din lume”; de fiecare dată se confruntă cu prințul cel mai râvnit din lume de către femei; în anul următor, la a doua licitație, atrase atenția „vasul cu mir al Sulamitei”, care va fi adjudecat din nou de bătrân, ce îl va dăruia femeii „cu cea mai catifelată piele din lume”; în al treilea an, se scosese vâul de aur și mătase al Sarei, câștigat, firește, de bătrânul cel prăfuit, care l-a dăruit femeii „cu cel mai frumos păr din lume”, spre mahnirea prințului îndrăgostit de himera acelei făpturi; în al patrulea an, s-a scos la licitație „tronul din lemn de santal și scortșoară al reginei din Saba”, dar, de această dată, bătrânului „cu pielea tăbăcită și murdară” nu i-au ajuns banii și și-a licitat pe rând plămânu drept, ficatul, rinichiul drept, însă fără succes, căci cel care va câștiga licitația va fi prințul; întrebat pentru cine a licitat, acesta va răspunde că îl va dăruia celei mai frumoase femei din lume și va pleca în căutarea ei. Finalul acestui text, deși are un iz romantic-sentimental nu vi-l dezvoltăm, vă las pe d-voastră să-l gustați. Proza Pietrele ne amintește de zicala japoneză care spune că nu pot exista oameni mari fără oameni simpli.

La prima ochire, aceste proze scurte par a fi niște texte didactice, scrise pentru cei mici și spuse acestora înainte de culcare (unele chiar pot fi recomandate puștilor), însă temele lor sunt doar aparent simple și sturlubative, tâlcul fiind, de fapt, mult mai complex, mai profund, mai grav și merită să zăbovim mai mult asupra acestuia. Eu, unul, mizez pe acest lucru.

Icu Crăciun

ANDREA H. HEDEȘ

Povestiri de pe malul celălalt

Editura NEUMA